

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ СОЛИҚ ҚЎМИТАСИ ҲУЗУРИДАГИ
ФИСКАЛ ИНСТИТУТ**

Қўлёзма ҳуқуқида
УДК: 336.02 (575.141)

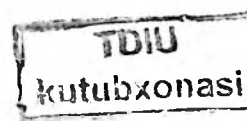
ДУСИЯРОВ ШЕРЗОД ХОЛМУРОТОВИЧ

**КИЧИК ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ
МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ**

08.00.07 – Молия, пул муомаласи ва кредит

**Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (Doctor of Philosophy)
илмий даражасини олий учун тайёрланган
ДИССЕРТАЦИЯ**

**Илмий раҳбар: Урмонов Жаҳонгир Жалолдинович
иқтисод фанлари доктори, профессор**

1186

Тошкент шаҳри 2022 йил

МУНДАРИЖА

Кириш	3
I БОБ. КИЧИК ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ НАЗАРИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	14
1.1. Кичик тадбиркорлик фаолиятини солиққа тортишнинг объектив зурурлиги ва назарий асослари.....	14
1.2. Иқтисодиётни ривожлантириш ва тартибга солишда солиққа тортиш механизмнинг назарий асослари.....	31
1.3. Ўзбекистонда тадбиркорликни ривожлантириш босқичлари ва миллий иқтисодиётда тутган ўрни.....	47
1-боб бўйича хулосалар.....	63
II БОБ. ЎЗБЕКИСТОНДА КИЧИК ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ МЕХАНИЗМИ ТАҲЛИЛИ.....	65
2.1. Кичик тадбиркорлик субъектларини солиққа тортиш механизмнинг амалдаги ҳолати таҳлили.....	65
2.2. Якка тартибдаги тадбиркорлар ва ўзини ўзи банд қилган шахсларни солиққа тортишнинг амалдаги ҳолати таҳлили.....	76
2.3. Кичик тадбиркорлик субъектлари молиявий фаолиятига солиқларнинг таъсири таҳлили.....	95
2-боб бўйича хулосалар.....	107
III БОБ. ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ШАРОИТИДА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	110
3.1. Тадбиркорликка қулай ишбилармонлик муҳитини яратиш ва солиққа тортишни такомиллаштиришда хорижий мамлакатлар тажрибасидан фойдаланиш йўллари.....	110
3.2. Иқтисодиётни ривожлантириш шароитида тадбиркорлик субъектларини солиққа тортиш механизмини такомиллаштириш йўллари	128
3-боб бўйича хулосалар.....	139
ХУЛОСА.....	142
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.....	146
ИЛОВАЛАР.....	157

КИРИШ (фалсафа доктори (PhD) диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Жаҳон мамлакатларида иқтисодиётнинг барқарор ривожланиши, аҳоли бандлиги ва иқтисодий ўсишни таъминлашнинг муҳим омили сифатида кичик бизнес ва тадбиркорликнинг аҳамияти ортиб бормоқда. Жумладан, “иқтисодий фаол аҳолининг АҚШда 52 фоизи, Хитойда 83 фоизи, Германияда 57 фоизи ва Японияда 72 фоизи кичик бизнесда банд бўлиб, АҚШда ялпи ички маҳсулот (ЯИМ)нинг 56 фоизи, Хитойда 60 фоизи, Германияда 43 фоизи ва Японияда 67 фоизи кичик бизнес улушига тўғри келмоқда”¹. Шунингдек, “иқтисодиётда ЯИМга нисбатан солиқ юки даражаси АҚШда 24,5 фоиз, Буюк Британияда 33,0 фоиз, Германияда 38,8 фоиз, Швецияда 42,9 фоиз, Туркияда 23,1 фоиз, Японияда 32,0 фоиз, Жанубий Кореяда 27,4 фоиз, ИХТТга аъзо мамлакатларда 33,8 фоиз ва Россияда 32,0 фоизни ташкил этган”². Мазкур маълумотларга кўра, дунёнинг ривожланган мамлакатлари тажрибасида кичик бизнес субъектлари мамлакатнинг иқтисодий ривожидида муҳим аҳамият касб этади. Шу билан бирга, сўнгги йилларда кичик бизнес субъектлари фаолиятини ривожлантириш мақсадида хорижий мамлакатларда кичик бизнес субъектлари учун умумбелгиланган ва махсус солиқ режими шароитида солиқ юкини текис тақсимлашга йўналтирилган ислохотлар амалга оширилмоқда.

Ҳозирги глобаллашув шароитида кўплаб хорижий мамлакатларда глобал инқироз ва пандемиянинг иқтисодиётга таъсирини камайтириш, иқтисодий ўсишни таъминлаш ва бизнесни қўллаб-қувватлашда солиқ механизми орқали кенг ислохотлар амалга оширилмоқда. Хусусан, бизнесга солиқ юки ва солиқ ставкаларини камайтириш, солиқларни кечиктириб ёки бўлиб-бўлиб тўлаш, экспортни рағбатлантириш ва аҳоли бандлигини

¹ Санников Д.В. Анализ современного состояния мер поддержки малого и среднего предпринимательства в России в условиях коронакризиса. // Экономика, предпринимательство и право. 2022. Том 12. № 6. – С. 1693-1708. – <https://economy.ru/lib/114850> ; <http://doklad.ombudsmanbiz.ru/2021/7.pdf>

² <https://eyourcountry.org>. – Revenue Statistics.; <https://stats.oecd.org>.; <https://taxfoundation.org>.